

SULTAN I. İZZEDDİN KEYKÂVUS İLE MELİK ALÂEDDİN KEYKUBAD ARASINDA GEÇEN OTORİTE MÜCADELESİ

Dr. SALİM KOCA

1211 yılında Alaşehir (Philadelphia) ovası, Türk tarihinde sık rastlanan bir gaflete sahne olmuştur:¹ Selçuklular, Miryokefalon'dan sonra (Eylül, 1176) Bizans'a karşı burada ikinci büyük zaferi kazanmışlar, kısa sürede İznik Rum ordusunu darmadağın etmişlerdir. Fakat, zafer sarhoşluğuna kapılan Selçuklu ordusu, Sultan I. Gıyâseddin Keyhüsrev'in şahsî emniyetini âdeta ihmal etmiş, yağmaya dalmıştır. Keyhüsrev'in yalnız kaldığını gören bir Frenk askeri, dikkati çekmeden sinsice Sultan'ın yanına yaklaşmış ve onu şehit etmiştir. Keyhüsrev'in şehadet haberi Selçuklu ordusu arasında şok tesiri yapmış, panik dalga dalga yayılmış ve zafer birdenbire bozguna dönüşmüştür. Seyfeddin Ayaba gibi bazı komutanlar esir düşerken, bazıları da Sultan'ın naaşını yanlarına almayı bile düşünmeden, süratle Konya'nın yolunu tutmuşlardır².

Konya'da (Dârü'l-Mülk) toplanan devlet büyükleri ve komutanlar, bir an önce otorite boşluğunu giderebilmek için, şehit Sultan'ın oğullarından Malatya meliki İzzeddin Keykâvus, Tokat meliki Alâeddin Keykubad ve Koyluhisar meliki Celâleddin Keyferidûn'dan hangisinin tahta çıkarılması hususunda aralarında görüştüler. Maraş sahibi İbrahim oğlu Nusratuddin Hasan, taht için büyük oğul İzzeddin Keykâvus'u aday gösterince, devlet büyükleri diğer şehzadeler üzerinde hiç durmadılar, onun teklifini oybirliği ile kabul ettiler ve hiç vakit kaybetmeden de, Konya'dan Kayseri'ye

¹ Türk devlet adamlarının en büyük kusurları, şahsî emniyetlerini daima ihmal etmeleridir. Türk tarihi, açıklanması güç ihmaller yüzünden öldürülmüş devlet adamlarının isimleri ile doludur. *Kağan Kağan, Bilge Kağan, Attila, Sultan Alp Arslan, Sultan Melikşah, Sultan Celâleddin Mengüberti, Sultan I. Gıyâseddin Keyhüsrev, Sultan I. Alâeddin Keykubad, I. Murad, Fatih Sultan Mehmed, II. Osman, III. Selim* gibi büyük devlet adamları bu gafletin en büyük kurbanlarıdır.

² Savaş hakkında bilgi almak için bkz. O.Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İst. 1971, s.288-290; Alexis G.C.Savvides, *Byzantium in the Near East*, Selanik, 1981, s.100-104. Araştırmasını sadece Bizans kaynakları ile Batılı yazarların eserlerine dayanarak yapan Savvides, tarafsız kalamamış, kendinden önceki araştırmacıların hatalarını tekrarlamıştır.

süratle hareket ettiler. Kayseri'de aralarından birini, babasının şehadet haberini vermek ve kendisini tahta davet etmek üzere Malatya'ya İzzeddin Keykâvus'un nezdine gönderdiler. Üç günlük yas âdetini yerine getiren Keykâvus, maiyeti ile birlikte hiç zaman kaybetmeden Kayseri'ye hareket etti. Beş günden daha az bir sürede Kayseri'ye ulaşan Keykâvus'u, devlet büyükleri ve komutanlar şehrin yakınlarında bulunan Gedük adlı bir kasabada, matem elbiseleri giymiş olarak karşıladılar. Konya'dan sonra devletin ikinci önemli şehri olan Kayseri'de³, ilk tahta çıkış (cülus) töreni icra edildi. Resmî yas töreninden sonra genç Sultan, orada hazır bulunan devlet büyüklerinin ve halkın taziye ve tebriklerini kabul etti; onların makam, ıktâ ve emlâk menşurlarını yeniledi; yeni ıktalar ve emlâklar dağıttı. Bu arada devlet büyükleri ve komutanlar da Sultan'a türlü hediyeler sundular.

1 – Kayseri'de Geçen Mücadele:

Kayseri'de işlerini bitirmiş olan genç Sultan İzzeddin Keykâvus, tam başkent Konya'ya hareket etmek üzere idi ki, kardeşi Alâeddin Keykubâd'ın topladığı bir ordu ile üzerine gelmekte olduğu haberini aldı ve aradan çok geçmeden de çepeçevre kuşatıldı⁴. Genç Sultan hazırlıksız yakalanmış, daha saltanatının ilk günlerinde hayatı ve tahtı tehlikeye düşmüştü. Öte yandan, plânlı bir şekilde hareket eden Melik Alâeddin Keykubâd, Erzurum hükümdarı amcası Mugiseddin Tuğrulşah'ı bu mücadelede ittifakına aldığı gibi, türlü vaadlerde bulunarak Ermeni kralı Leon (Lifon)'u da yardımına çağırmıştır. Ayrıca, daha önce babasının ikinci defa tahta çıkmasında başlıca rol oynamış olan eski uc beylerinden Zahirreddin İli de önemli bir kuvvetin başında kendisine katılmıştır.

Kuşatma uzamış, iki taraftan da epeyce insan ölmüştür. Şehir halkı arasında sıkıntı baş göstermiş, çaresiz kalan genç Sultan da ümitsizliğe düşmüştür.

Diğer taraftan, daha önce kendisine büyük iyiliklerde bulunduğu Zahirreddin İli'nin, ümidinin hilâfına, karşı tarafta yer alması, genç ve duygulu Sultan'ı pek ziyade üzmüştür. Keykâvus, vefa yerine cefa gördüğü Za-

³ Kayseri şehri hakkında bilgi almak için bkz. Halil Edhem, *Kayseriyye Şehri*, İst. 1334.

⁴ Anadolu ile ilgili haberleri uzaktan alan Arap tarihçileri, İzzeddin Keykâvus'un Kayseri'de değil, Sivas'ta ve sadece amcası Mugiseddin Tuğrulşah tarafından kuşatıldığını yazmışlardır. Bundan dolayı bazı tarihçiler, eserlerinde iki ayrı kuşatmadan söz etmişlerdir. Sivas kuşatması olmayıp, hata bir isim yanlışlığından ileri gelmiştir.

hireddin İli'ye duygularını anlatan bir dörtlük yazıp, kendisine göndermiş ve sitemde bulunmuştur⁵.

Harran ve Ruha (Urfa) meliki Âdil oğlu Eşref'ten istemiş olduğu yardımın da bir türlü gelmemesi⁶, İzzeddin Keykâvus'un ümitsizliğini büsbütün artırmıştır. Keykâvus, Malatya'da meliklik zamanında hizmetinde bulunmuş olan Mübârizeddin Çavlı, Zeyneddin Beşâra ve Mübârizeddin Behrâmşah gibi komutanları, durumu görüşmek üzere huzuruna davet etti. Onlara, gece yarısı kaleden çıkıp, süratle Konya'ya ulaşmayı ve orada uc beylerinin ve askerlerinin yardımı ile tahtını kurtarmayı düşündüğünü söyledi. Komutanlar bu hareket tarzını tehlikeli buldular; Sultan'a da güvenilir bir çözüm yolu bulununcaya kadar sabretmesi lâzım geldiğini söylediler. Birkaç gün sonra durumu duymuş olan Kayseri şahnesi Celâleddin Kayser, Sultan'ın huzuruna çıkıp, Alâeddin Keykubâd'ın ittifak grubunu türlü vadlerle birbirinden ayırarak gayeye ulaşabileceğini belirtti. Sultan bu teklifi uygun buldu ve bu iş için de teklifi yapan Celâleddin Kayser'i görevlendirdi. Bu hususta kendine göre bir plân yapan Celâleddin Kayser, Sultan'ın kızkardeşinden temin ettiği 12 bin Mısır altını değerindeki "destarçe"yi bu işte kullanmak üzere yanına alarak, gece vakti kaleden çıktı ve Ermeni kralının karargâhına gitti. Önce onu ittifaktan ayırmaya çalışacaktı. Zira, eskiden beri Ermeni kralı Leon ile aralarında sağlam bir dostluk vardı. Celâleddin Kayser, bu dostluktan yararlanarak, kolayca Ermeni kralının karargâhına girdi ve onunla gizlice görüştü. Celâleddin Kayser bu görüşmede krala hitaben, "*Tekfur biliyor ki, kendisinin Selçuklu ülkesinde hiçbir şekilde geliri, hissesi ve ortaklığı yoktur. Melik Mugîseddin kardeşinin mülkünü, Melik Alâeddin Keykubâd babasının tahtını istiyor. Bu münakaşa ve arayışta, Tekfurun maksadı bana malûm değildir. Kulu, sevgisinden ve dostluğundan dolayı selâmeti, kendisini bu faydasız vartadan kurtarıp, ülkesinin kethüdalığı ve kendi işi, gücüyle meşgul olmakta görüyor*", dedi. Celâleddin Kayser, yaptığı bu mantıklı ve yerinde değerlendirmeden sonra, yanında getirdiği 12 bin Mısır altını değerindeki "destarçe"yi kral Leon'a teslim etti. Celâleddin Kayser, ayrıca ittifaktan ayrılıp, memleketine dönmesi halinde kendisine 12 bin mudd (1 mudd 100 veya 120 kg.) buğday gönderme vaadinde bulundu.

⁵ İbn Bibi, *el-Evârimü'l-Âlâiyye fî'l-Umûri'l-Âlâiyye*, tıpkı basım, Ank.1956, s.112-114; tenkitli basım, Ank. 1957, s.160-163; Osm.trc. Yazıcıoğlu Ali, nşr.Th.Houtsma, III. Tarih-i Al-i Selçuk, III. leiden, 1886, s. s.97-99; Alm. trc. H.W.Duda, Die Seltschukengeschichte des Ibn Bibi, Kapenhagen, 1959, s.50 vd.

⁶ İbn Vasil, *Müferricü'l-Kürûb fî Ahbâr Beni Eyyub*, c.III, nşr. M.Sayyal, Kahire, 1960, s.217.

Celâleddin Kayser bu teşebbüsten sonra istediği sonucu almakta gecikmedi: Kral Leon, Sultan'ın bütün saltanatı boyunca ülkesine dokunmayacağına dair bir antlaşma imzalaması halinde ittifaktan ayrılıp, hemen memleketine döneceğini bildirdi. Celâleddin Kayser, böyle bir antlaşma metnini temin etmek ve Leon'a ulaştırmak için aynı gece kralın elçisi ile kaleye döndü. Yapılan teşebbüsün olumlu sonuç vermesine sevinen Keykâvus, kralın istediği anlaşmayı hemen imzaladı ve hiç vakit geçirmeden de elçi ile Leon'un karargâhına gönderdi. Ermeni kralı Leon, antlaşma gereğince ertesi gece ordusunu ve bütün ağırlıklarını alarak, gizlice savaş meydanını terk etti ve gün doğmadan da Develi sınırından ülkesine girdi.

Ermeni kralının gizlice savaş meydanını tertetmesi, Alâeddin Keykubad ve müttefikleri üzerinde şok etkisi yaptı. Melik Alâeddin bir tertip karşısında olduğunu hemen anladı ve haklı olarak endişeye kapıldı. Zira, türlü vaadlerle bir araya getirdiği irtifak grubu dağılmaya başlamıştı. Ertesi gün de amcası Erzurum meliki Muğîseddin Tuğrulşah, kardeşinin topraklarına saldırmaya hazırlandığı şeklinde haberler aldığını bahane ederek, o da savaş meydanını terk etti ve memleketine döndü. Alâeddin Keykubad'ın müttefik ordusunun dağıldığını gören Kayseri kalesinin askerleri, gayrete gelerek davul ve boru sesleriyle kaleden çıkıp, hücumla geçtiler. Keykubad'ın geriye kalan ordusu da dağıldı. Daha doğrusu, müttefikleri olmaksızın Alâeddin Keykubad'ın bir hiç olduğu anlaşıldı. Alâeddin Keykubad, mücadeleyi şimdilik kaybettiğini, canını kurtarmaktan başka çare kalmadığını anladı ve has adamlarıyla birlikte Ankara istikametine kaçtı. Çünkü, Ankara'da sığınabileceği, sarp kayalar üzerine kurulmuş, alınması güç sağlam bir kale vardı. Melik Keykubad, kardeşinin Selçuklu ülkesinde henüz iktidarını yerleştirememiş olmasından yararlanarak, Ankara kalesini kolayca ele geçirdi; buraya yerleşti ve savunma tedbirleri aldı.

Komutan Zahirreddin İli de, aynı amaçlarla kendi birliklerini alıp, Niğde'ye kaçtı ve burada Alâeddin Keykubad adına savunma tedbirleri aldı. Ancak, adamlarının şehri ayak takımının saldırısına uğraması üzerine endişeye kapılarak şehri terketti. Bundan sonra Ulukışla (Lülüe) kalesine giden Zahirreddin İli, burada da tutunamadı; Kozan (Sis) üzerinden Suriye'ye geçti ve Halep yakınlarında Tell-bâşir denilen yerde hastalanarak öldü⁷.

⁷ İbn Bibi, tıpkı basım, s.115-119/tenkitli basım, s.164-167; Yazıcıoğlu, Osm. trc. s.100-107; Duda, Alm. trc. s.52-55.

Böylece, tahtını ve hayatını kurtarmış olan İzzeddin Keykâvus, kardeşi Melik Alâeddin Keykubad'ı takip etmeyi bile düşünmedi; bu meseleyi daha sonraya bıraktı. Esasen, o zaman böyle bir takibi yapacak gücü de yoktu. Önce, Selçuklu ülkelerinde iktidarını kurması ve yerleştirmesi lâzım geliyordu. Gerçi, Ermeni kralı Leon'un bir antlaşma ile, Erzurum Meliki Muğîseddin Tuğrulşah'ın da kendiliğinden Alâeddin Keykubad'ın ittifa-kından ayrılmaları, bir bakıma kendisinin hükümdarlığını tanıma anlamına geliyordu. Fakat, o daha bütünü ile Selçuklu ülkesine hâkim olamamış, Keykubad meselesini halledememişti. Bundan dolayı, o, Kayseri'deki işleri süratle tamamlayıp, Konya'ya gitmek istiyordu. Bu düşünce ile, orada hazır bulunan devlet büyüklerine teşrifler ve hil'atler dağıttı; yeni tayinler yaptı. Başarılı teşebüsü ile kurtulmasında başlıca rol oynayan Celâleddin Kayseri'yi "Pervâne" lik makamına getirdi. Niğde'yi Zeyneddin Beşâra'ya, Malatya'yı Hüsameddin Yusuf'a, Elbistan'ı da Mübârîzeddin Behrâmşah'a ikta olarak verdi. Bunlardan Zeyneddin Beşâra, kendisine verilen Niğde'ye gitti ve şehri İzzeddin Keykâvus adına teslim aldı. Bölgede genç Sultan İzzeddin Keykâvus'un iktidarını yerleştirdi, işleri düzenledi. Buradan Ermeni kralı Leon'a bir elçi gönderen Beşâra, İzzeddin Keykâvus'un otorite mücadelesinden galip çıktığını ve Selçuklu ülkesine hâkim olduğunu bildirdi. Kral Leon da, henüz Kayseri'den ayrılmamış olan Sultan'a, Zeyneddin Beşâra vasıtasıyla türlü hediyeler gönderdi⁸.

Kayseri'de gerekli devlet işlerini tamamlayan genç Sultan İzzeddin Kaykâvus, devlet erkânı ile başkent Konya'ya gitmek üzere şehirden ayrıldı; Aksaray'da şehrin "iğdiş"leri ve ileri gelenleri tarafından karşılandı; burada birkaç gün dinlendikten sonra tekrar yola çıktı. Konya ile Sultanhanı arasında Obruk denilen yerde Konya'nın ileri gelenleri, büyükleri, hocaları ve "ahi"leri tarafından çalgıcılar, mehter takımı ve seyyar köşkler ile karşılandı; saygı ve sevgi gösterileri arasında Konya'ya götürüldü; tahta çıkarıldı. Bunu diğer devlet törenleri takip etti: Devlet büyükleri birer birer gelerek Sultan'a bağlılık yemini (biat töreni) ettiler; hediyelerini sundular. Sultan da devlet büyüklerinin emlak, iktâ ve makam menşurlarını yeniledi; onlara "hil'at"ler giydirdi. Âdet gereğince, Konya halkı yeni Sultan'a türlü hediyeler (hakk-ı kudum) sundu. Bir hafta süren cülus töreninden sonra, genç Sultan devlet işlerini tanzime koyuldu. O, mahpuslar için çıkardığı genel bir afla yeni bir devir başlattı. Başka bir ferman ile tahta çıkış haberini memleketin her tarafına ve komşu ülkelerin hükümdarlarına

⁸ İbn Bibi, s.119/s.170; Yazıcıoğlu, s.107; Duda, s.55.

resmen duyurdu. Uc beyleri, “sübaşı”lar ve diğer beyler birer birer Sultan’ın huzuruna geldiler; itaatlerini arzettiler; hediyelerini sundular. Sultan da herbirinin makam ve beylik menşurlarını yeniledi; yeni emlâk ve iktalar dağıttı⁹.

2 – Ankara’da Geçen Mücadele:

İzzeddin Keykâvus, devlet adamlarının yardımı ile Kayseri tehlikesini atlatmış, Konya’da Türkiye Selçuklu Devleti’nin tahtına çıkmış ve devlet işlerini tanzim etmiş olmasına rağmen, iktidarı hâlâ, Ankara kalesine sığınmış olan güçlü ve muhteris kardeşi Melik Alâeddin Keykubad’ın tehdidi altında idi. Herşeyden önce Keykâvus’un, bu tehlikeden kurtulması ve tahtını emniyet altına alması lâzım geliyordu. Bu düşünce ile hareket eden genç Sultan, durumu görüşmek üzere devlet büyüklerini ve komutanları huzuruna davet etti. Toplantıda kararını onlara şu sözlerle açıkladı: “*Kardeşim müstahkem bir yer olan Ankara’da böylece kaldıkça, bizim için tam bir huzur kalmamıştır. Bu fitnenin kökünü kat’i olarak kazımak, memleket ve saltanat işlerinin en gereklisidir. Bu hâdiseden tamamen kurtulmadıkça, başka bir iş yapmak, başka bir işe başlamak asla doğru değildir*”.

Devlet büyükleri ve komutanlar İzzeddin Keykâvus’un fikirlerini yerinde buldular ve oybirliği ile kabul ettiler. Bundan sonra, memleketin her tarafında bulunan “sübaşı”lara fermanlar gönderilerek, emirlerindeki askerlerle süratle Konya ovasında toplanmaları emredildi. İzzeddin Keykâvus, kısa sürede Konya ovasında toplanan ordunun başına geçerek, yakma (neft) ve yıkma (mancınık) silâhlarıyla birlikte Ankara’ya hareket etti¹⁰.

Öte yandan, Sultan İzzeddin Keykâvus’un büyük bir ordu ile üzerine gelmekte olduğunu öğrenen melik Alâeddin Keykubad, kaleyi onarttı; asker topladı ve Ankara halkı ile daha önce yaptığı anlaşmaları yeniledi.

Kısa sürede Ankara’ya ulaşan İzzeddin Keykâvus, kuvvetlerini kalenin önünde saf saf dizdi ve şehri çepeçevre kuşattı. Öyle ki, askerlerin heybeti, görenleri ve akıl sahiplerini şaşkınlığa uğratacak derecede idi.

İlk gün taraflar arasında teketek karşılaşmalar (mübâreze) yapıldı: Melik Alâeddin Keykubad’ın safında bulunan komutan Mübârizeddin İsa

⁹ İbn Bibi, s.120 vd./s.170 vd.; Yazıcıoğlu, s.107 vd.; Duda, s.55.

¹⁰ Ankara şehri hakkında bilgi almak için bkz. Paul Wittek, *Zur Geschichte Angoras im Mittelalter*, Festchrift für Georg Jocal, zum Siebzigsten Geburtstag, Leibzig, 1973, s.329-354; Ayrıca bkz. Mübarek Galip, *Ankara*. c.I, II, İst. 1341/1928.

ile Sultan İzzeddin Keykâvus'un hizmetinde olan emir-i candar Necmeddin Behrâmşah arasında tâ küçük yaşta, okul sıralarında başlayan rekabet, burada da kendini göstermiş, iki rakibi karşı karşıya getirmiştir. Komutan Mübârizeddin İsa kardeşi ile birlikte ortaya çıkıp, meydan okuyunca, Necmeddin Behrâmşah da Sultan İzzeddin Keykâvus'dan izin alarak er meydanına çıktı. İki rakip, önce mızraklarla döğüşe başladılar. Mızraklar parçalanınca, bu defa ellerine ağır gürzler aldılar. Gürzlerle, âdeta demircinin örsünü döğdüğü gibi birbirlerinin kalkanlarını döğdüler. Bu silâhlarla da yenilemeyince, ellerine kılıç aldılar. Fakat, Melik Alâeddin Keykubad'ın çavuşlar vasıtasıyla komutan Mübârizeddin İsa'yı geri çağırması üzerine, çarpışma yenen ve yenilen belli olmadan sona erdi. İzzeddin Keykâvus, kendi adına döğüşen emr-i candar Necmeddin Bahramşah'ı başarılı mücadelesinden dolayı "hil'at"lerle ödüllendirdi; makamını ve rütbesini yükseltti.

Çarpışmalar, İzzeddin Keykâvus'un Konya'dan getirdiği mançınıkların kaleyi arasına döğmesiyle devam etti. Fakat, İzzeddin Keykâvus, kalenin savaş yoluyla düşürülmesini değil, dışarıyla irtibatını kesip, kendiliğinden teslim olmasını istiyordu. Esasen, sarp bir tepenin üzerinde kurulmuş olan Ankara kalesinin savaş yoluyla düşürülmesi oldukça zor idi. Bundan dolayı, İzzeddin Keykâvus, kışı geçirmek üzere şehrin önüne binalar ve barakalar inşa ettirdi. Keykâvus, bu binaları karargâh olarak kullanmak, kale düşünce de vakıfla işleyen bir medrese haline getirmek istiyordu. Nitekim, o kale düşünce bu binaları bir medrese haline getirmiştir.

Sultan İzzeddin Keykavus, bütün kışı ordusuyla şehrin önünde inşa ettirmiş olduğu bina ve barakalarda geçirdi¹¹. Öte yandan, dışarıyla irtibatı kesilmiş ve hiçbir yerden de yardım alamamış olan Melik Alâeddin Keykubad, Halep Eyyübî hükümdarı Melik Zahir'e başvurarak, kardeşi ile arasında barışın kurulması için şefaatte bulunmasını istedi. Melik Zahir, bu maksatla Şeyh Takiyüddin Ali b. Ebu Bekir el-Herevî'yi elçi olarak Sultan İzzeddin Keykâvus'a gönderdi. Son derece kararlı olan genç Sultan, Eyyübî elçisinin barış teklifini şiddetle reddetti¹². Diğer taraftan, Melik Alâeddin Kaykubad'ın Papa nezdinde ümitsizce destek ve yardım arama teşebbüsleri de, hep sonuçsuz kaldı¹³.

¹¹ İbn Bibi, s.133-136/s.190-195; Yazıcıoğlu, s.114-118; Duda, s.58 vd.

¹² İbn Vasil, III, s.218.

¹³ M.A.Köymen, *Alâeddin Keykubad ve Zamanı*, henüz neşredilmemiştir.

1212 yılının İlkbaharında başlamış olan kuşatma, 1213 yılının ilkbaharına kadar devam etmiş, kale halkı arasında sıkıntı baş göstermiştir. Sonuna kadar direnmek azminde olan Melik Alâeddin Keykubad, toplanıp teslim olma kararı alan şehri ileri gelenlerinin müracaatına uymak zorunda kaldı ve Sultan Keykâvus'a gönderdiği elçiler vasıtasıyla kendinin ve kale halkının canına dokunmamak, şehirde müsadere bulunmamak şartlarıyla teslim olacağını bildirdi. Esaret hayatından yeni dönmüş ve sürgün vaktinde her iki kardeşe atabeylik yapmış olan, fakat o sırada İzzeddin Keykâvus'un safında bulunan Seyfeddin Ayaba, taraflar arasında arabuluculuk yaptı. Sultan İzzeddin Keykâvus, Melik Keykubad'ın şartlarını kabul etti; uc beylerinden (Melikü'l-Ümerâ) Hüsameddin Çoban ve Seyfeddin Kızıl, komutan Seyfeddin Ayaba, pervâne Celâleddin Kayser'in hazır bulunduğu bir toplantıda bir ahidnâme düzenleyerek, kaleden gelen elçilere verdi. Bundan sonra, Seyfeddin Ayaba'nın nezaretinde kalenin teslim işlemleri başladı: Saltanat sancağı kalenin burcuna çekildi. Şehrin sarayından alınan Melik Alâeddin Keykubad, "iğdiş"lerden birinin evinde göz altına alındı; başına muhafızlar kondu. Halkın daveti üzerine birkaç gün sonra genç Sultan törenle şehre girdi; gerekli tayin ve düzenlemeleri yaptı¹⁴.

Sultan İzzeddin Keykâvus, rakip tanımaz her liderin yaptığı gibi kardeşi Melik Alâeddin Keykubad'ı öldürmek istemiştir. Fakat hocası Şeyh Meceddin İshak'ın müdahalesi ile bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Ancak, Keykubad'ın yanında yer alan komutanlar, cezalandırılmaktan kendilerini kurtaramamışlardır: Sultan'ın emri ile saçları ve sakalları tıraş ettirilen bu komutanların herbiri bir ata bindirilip, şehirde gezdirilerek halkın tahkirine hedef edilmiş ve bu arada önünde ve arkalarında yürüyen iki kişi de kendilerini kamçulamışlardır. Tellâllar da, "*Sultan'a ihanet edenin cezası budur*" diye bağırılmışlardır¹⁵. Bu, aynı zamanda, Sultan'ın otoritesini en etkili bir şekilde gözler önüne seren ender bir sahnedir.

Melik Alâeddin Keykubad, göz altında tutulduğu "iğdiş"in evinden alınarak, Seyfeddin Ayaba nezaretinde, maiyetiyle birlikte Malatya yakınlarında bulunan *Minşar* kalesine gönderilmiştir. Seyfeddin Ayaba, Keyku-

¹⁴ İbn Bibi, s.136-140/s.195-198; Yazıcıoğlu, s.118-121; Duda, s.60 vd; Münecimbaşı, *Camiü'd-Düvel*, "*Karahantılar ve Anadolu Selçukluları*" kısmı, trc. H.F.Turgal, İst. 1939. s.17.

¹⁵ İbn Vasil, III, s.218 vd.

bad'ı kale komutanına teslim ettiğine dair oradaki beylerden aldığı hüccet (delil) ve senetlerle geri dönmüştür¹⁶.

Sultan İzzeddin Keykâvus, "kökü mutlaka kazınması gereken bir fitne" olarak vasıflandırdığı tehlikeli kardeşinden böylece kurtulmuş, Selçuklu ülkelerinin tek ve rakipsiz hükümdarı haline gelmiştir. Melik Alâeddin Keykubud için de endişe ve korku dolu uzun bir mahkûmiyet hayatı başlamıştır. Bir ara Mişar malesinden alınmış, yine aynı çevrede olan Gezerpirt kalesine nakledilmiştir.

Bu konuya şunu da eklemeliyiz: İzzeddin Keykâvus Selçuklu tahtına çıkarken Koyluhisar'da olduğu sanılan küçük kardeşi Celâleddin Keyferîdûn'da bir hareket görülmemiştir. Cl. Cahen, *Anonim Selçuknâme*'de bulunan bir kayıda bakarak, onun bu sırada Antalya'da bulunduğunu, şehri ele geçirmek isteyen Frankların yardımını sağladığını, fakat Keykâvus'a yenilerek küçük bir sancağa sürüldüğünü ve orada herkesten uzakta öldüğünü ileri sürmüştür¹⁷. Cahen'in iddiasını destekleyecek hiçbir delil bulunmadığı gibi, kaynakta, Keyferîdûn'dan değil, Melik İbrahim adında birinin faaliyetlerinden söz edilmektedir. O. Turan bu Melik İbrahim'in de Maraş beyi Hüsameddin Hasan'ın oğlu ve Nusratuddin Hasan'ın da babası olduğunu tahmin etmektedir¹⁸. Öyle anlaşılıyor ki, küçük kardeşi Keyferîdûn Cl. Cahen'in sandığı gibi ne Antalya'da faaliyet göstermiş ve ne de Keykâvus'un saltanatı için bir tehlike olmuştur.

¹⁶ İbn Bibi, s.141/s.199; Yazıcıoğlu, s.122; Duda, s.61; Abu'l-Farac, *Abu'l-Farac Tarihi*, trc. Ö.R.Doğrul, II. ank. 1950, s.491. Abu'l-Farac Tarihinde Alâeddin Keykubad'ın hapsedildiği kalenin adı "Masara" olarak kaydedilmiştir.

¹⁷ Claude Cahen, *Pre-Ottoman Turkey*, London, 1968, s.120 vd.; aynı yazar, *La Turqui Pré-Ottomane*, ist. 1988, s. 69; *Anonim Selçuknâme*, (Anadolu Selçuklu Devleti) nşr. ve trc. F.N.Uzluk, Ank. 1952, s.28.

¹⁸ Osman Turan, a.g.e., s.311 ve 100 numaralı not.

